

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

HERTHA

TIDSKRIFT FÖR DEN SVENSKA
KVINNORÖRELSEN
UTGIVEN AV FREDRIKA BREMER-FÖRBUNDET
❧ REDAKTÖR: ELLEN KLEMAN ❧

STOCKHOLM

Skandinavians största livförsäkringsbolag.

ÅR 1913.

Nybeviljad livförsäkringssumma . . . över 25 1/4 millioner kronor.
Premieinkomst . . . . . över 7 millioner kronor.
Ränte- och hyresinkomst . . . . . över 3.1 millioner kronor.

Livförsäkringssumman vid årets slut över 255.8 millioner kronor.
Samtliga tillgångar ca . . . . . 75 millioner kronor.
I tillgångarna ingå aktieägarnes garantifondsförbindelser
å 800,000 Kr.

Till försäkringsägarna: kontant vinst . . . . . Kr. 1,089,614:30
Till aktieägare: utdelning . . . . . " 30,000:—

Under sin verksamhet har bolaget utbetalat
till försäkringsägarna:
vinst . . . . . över 13,000,000 Kr.
dödsfallsersättningar över 31,000,000 "
kapitalförsäkr.-belopp och
lifräntor . . . . . över 11,200,000 " **Kr. 55,200,000**

Dugliga kvinnliga agenter antagas

Kvinnliga juridiska byrån

Wallingatan 12.

Allm. tel. 183 36.

Kontorstid: 10-3.

Utför alla slags juridiska uppdrag.

BILDADE damer och herrar er-
hålla mycket god hel- och mål-
tidsinackordering. Även extra mat-
gäster mottages. Möbl. o. omöbl.
rum för längre eller kortare tid.
Obs.! Gott bord. Piano.

Eriksonska Pensionatet

Drottninggat. 83, 2 tr.

Önskar Ni Eder

en symaskin, som ger en **särskildt
vacker söm** vare sig Ni syr i det
tunnaste siden eller de gröfsta kapp-
tyger, bör Ni köpa

Central Bobbin Symaskin,

ty dessa maskiner hafva genom sin öf-
verlägsna konstruktion, sin mångsidiga
användning och öfriga framstående egen-
skaper blifvit så omtyckta, att de under
de få år de varit i marknaden, trots sitt
något högre pris erhållit en verkligt
störartad spridning, det bästa beviset
för att en vara är god. CENTRAL-
BOBBIN-MASKINEN tillverkas i två
storlekar, en mindre för familjer och
syateljörer och en större för skrädderier.
OBS.! Fördelaktiga betalningsvillkor.

Brunnskurer i hemmen.

RADELIIUM

Undertecknad, som under flera år i lämpliga fall,
särskildt vid allmän svaghet, nervositet och sömn-
löshet föreskrifvit drickandet af radioaktivt vat-
ten, framställt ur Aktiebolaget Radio-
aktiva Vatten, Stockholm, Radelium-
element och Radeliumaktivatorer, har
därvid ansett sig kunna konstatera,
att ifrågavarande vatten haft en sakta
men säkert fortskridande, välgörande
inverkan på dylika åkommor. Under
kuren har därjämte framgått, hvilket
jag förut haft tillfälle framhålla, att det
angifna radioaktiva vattnet har en på-
taglig reglerande inverkan på mat-
smältningsorganens funktioner.

Sundsvall den 4 april 1914.
C. O. Elfström, Förste Stadsläkare.

Under 4 års tid har jag i min praktik vid fall
af äkta gikt och reumatiska åkommor ordinerat
drickskurer med starkt radioaktivt vatten från
Aktiebolaget Radioaktiva Radeliumelement. Resul-
tatet har alltid varit godt, i många fall öfver all för-
väntan. Af vikt är att träffa för individen lämplig
dosering och att därefter icke i förtid afbryta kuren.

Eskilstuna den 15 Maj 1914.
Sigurd Blom, Stads-distriktsläkare.

AKTIEBOLAGET RADIOAKTIVA VATTEN

Riks 38 13 Brunkebergstorg II, Stockholm Allm 763 90

HERTHA

ÅRGÅNG II

1 JANUARI 1915

HÄFTE 1

Vägen och vandrarna.

Ferier har den svenska kvinnorörelsen inte att se fram emot. Ökat arbete, tyngre ansvar är framtidsutsikten.

Framtidsutsikten? Vem vågar nu säga något om framtiden? Täckelset som höljer den är så tätt, så ogenomträngligt tätt. Vad skall det nya året bringa, vad skall det nya året kräva? Frågan står mäktig framför oss alla. Besvara den kan ingen. Bereda sig, bli inom sig färdig för svaret när det kommer, kan var och en i någon mån.

Enkel pliktuppfyllelse, ärlig och helhjärtad om än glanslös, blir den enskildes balanspunkt, när det vacklar omkring honom. Inre samling anstår den enskilda, anstår också hvarje samfält strävande i en skickesediger tid. Om det finns en art av fasthållande vid egna arbetsuppgifter, som för visso vittnar om fantasilöshet, trånghet, isolering från helheten, så finns det också ett fullföljande av redan satta mål, som icke isolerar, som får spännvidd och lyftning genom den överallt närvarande känslan för det hela. I den andan är det som den svenska kvinnorörelsen har att gå sin väg fram. Envist stirrande i en riktning, otillgänglighet för intryck av det

som sker på sidan därom, hur märkligt det må vara, både är och verkar som futtighet. Tillfälle att iakttaga sådan saknas inte. Att kunna höra och se och lära av vad man hör och ser är önskvärt. Att av oförmåga till eget gensvar passivt hemfalla åt någon av de sjuttio uttolkarna av samtidshistoriens text är ömkansvärt. Erfarenheten vidgas inte genom mekaniskt uppstaplande och mekanisk utgallring. Det nyupptagna belyser och påverkar det tidigare, det tidigare det nyupptagna. Att leva och växa är att kunna smälta, assimilera det nya stoff, som tillföres en.

Om återverkningarna av världskrigets på en gång invecklade och brutalt enkla faktum höves det bäst att vara fåordig, när man inte som så många har en käpphäst färdig att rida på under alla omständigheter. För en försiktig och verklighetskär blick in i framtiden ställa sig olika psykologiska alternativ som möjliga — ungefär så som olika militära alternativ för de fackmän som bedöma det strategiska läget och vad därav är att vänta. Tills vidare ha samman slutningar som enskilda att i sin verksamhet utgå från redan förhandenva-

rande förhållanden. Spänstigt och stillsamt bör den svenska kvinnorörelsen, böra de svenska kvinnorna lyssna till och lära av andra kvinnors, andra folks erfarenhet och söka för sig tolka tidsändelsernas högtljudande men oartikulerade språk, färdiga att göra sin insats där den kräves och alltjämt fyllande redan åtagna plikter.

De svenska kvinnorna, den svenska kvinnorörelsen — de båda äro inte liktydiga, ha inte samma omfång. Men en så liten del av de förra som många tro omfattar inte den senare. Hundratusentals kvinnonamn under opinionslistorna för politisk rösträtt är ju inte så litet, men man behöver inte utgå från dylika sammanräkningar för att kunna konstatera, att kvinnorörelsens anhängare äro långt flera än vare sig fientligheten eller likgiltigheten brukar föreställa sig. Av mindre invigda antages det nog i allmänhet, att flertalet av t. ex. medlemmarna i kvinnliga rösträttsföreningar äro inte bara utåt passiva och "oskadliga", utan i sig själva tämligen likgiltiga för rösträtt och kvinnosak över huvud. Herrar som trivas bäst så tänka och tala i gemen som om "kvinnosakskvinnorna" vore en liten bestämt avskild grupp, fanatisk och otrevlig, som lämpligen hålles i schack med glåpord och gliringar teoretiskt och i alla praktiska frågor om "rättigheter" medelst outtröttlig non possumus-omröstning. I förbigående anmärkt: det är skada att dessa herrar icke i sina anföranden begagna romarspråket. Det skulle klä dem så väl. För sig själva framstå de alltid som "optimi omnes."

Av dem som här hos oss till intel-

lektuell utbildning, personlig utveckling och åsikter helt och hållet äro kvinnosakens representanter är det långt ifrån alla, som ens tillhöra kvinnorörelsens organisationer — svenskarna äro individualister —, och endast ett fåtal, som gjort sig kända som deltagare i grovarbetet: föreningsverksamhet, föredrag, tidningspolemik etc. Många av dem som verkligen kommit in i detta grovarbete ha mot sin egen läggning blivit puffade dit av omständigheterna, av vänner, som ställt det för dem som en plikt att hjälpa till. Med någon personlig kamplust har detta yttre uppträdande sällan sammanhang, som herrarna — och damerna — av den på detta område fåkunniga sorten inbilla sig. Men lika visst är det en bedräglig illusion, när dessa föreställa sig att blott de synbart "stridande" utgöra kvinnorörelsen.

Det går rakt inte att draga upp det där strecket, varigenom kvinnosakens förkämpar avskiljas i en jämförelsevis fåtalig grupp, huvudsakligen bestående av patentradikaler. Den på starka, goda traditioner vilande förfinade familjekulturen, den varma uppskattningen och hjärtenärheten till äldre släkten, den personliga pieteten trives psykologiskt alldeles förträffligt samman med en deciderat reformatorisk blick på kvinnans ställning. Man skulle kunna tycka att detta enkla faktum inte borde vara fördolt för någon i Fredrika Bremers land. Men det är så för många även bland dem som känna till och — hålla föredrag om hennes livsgärning. Den eldande principen, det revolutionära hos henne ser man icke nu efteråt. Man ser bara och gillar nådigt som måttfulla de

blygsamma nyheterna från 1850- och 60-talet, det allra tidigaste halvgångna och fumliga förverkligandet av något av det hon åtrådde. Hur mycket hennes principer, hur mycket hennes livskänsla som frihetssökande gick utöver de sparsamma resultat, som då uppnåddes, varken vet man eller vill man veta. Därav reverenserna för Fredrika Bremer från personer som icke vilja veta av annat "nytt" än det som är minst femtio år gammalt.

Traditioner kunna tynga, traditioner kunna stödja. Pietet och framtidssträvan kännetecknade Fredrika Bremer själv. Pietet både mot henne och

mot det som i någon verklig bemärkelse kan kallas "det goda gamla" och spänstig framtidssträvan kräves av Fredrika-Bremer Förbundet, om dess namn skall ha någon mening.

Arbetet är vardagen. Tron är drivkraften och på samma gång glansen över arbetet. Arbete och tro behövas under det år som ingår.

Arbete behöves, påpassligt, uthålligt släparbete. Hur ofta än teoretiska argument och praktiska motiv färängt burits fram och försvunnit i bottenlösa hav, få bärerskorna icke tröttna.

Tro behöves, tron som försätter berg.

HILMA BORELIUS.

Lärarelönenämndens betänkande.

Gift kvinnas behörighet till lärartjänster.

Stadgandena angående behörighet för gift kvinna att inneha allmän tjänst förete ett virrvarr av olikartade bestämmelser. Så är lärarinna vid allmänt läroverk, då hon ingår äktenskap, skyldig frånträda sin befattning. För kvinnlig seminarieadjunkt däremot gäller, att hon i liknande fall icke är skyldig att avgå från sin befattning, därest icke vederbörande myndighet med hänsyn till befattningens behöriga upprätthållande finner det nödigt. Samma bestämmelser gälla för en del andra kvinnliga befattningshavare, såsom fasta biträden hos vissa domstolar, ämbetsverk och myndigheter. De liberalaste villkoren åtnjuta

lärarinnor vid folkskolor och kommunala mellanskolor. För dessa stadgas nämligen, att de äga rätt att inneha tjänst utan avseende därå, om de äro gifta eller icke. För kvinnligt biträde vid kommunikationsverken gälla enahanda bestämmelser som för lärarinna vid allmänt läroverk, dock med rätt för vederbörande ämbetsverk att under vissa förutsättningar behålla henne som extra tjänsteman.

Efter att ha redogjort för nu gällande bestämmelser angående gift kvinnas anställning i allmän tjänst övergår nämnden till en framställning av de två diametralt motsatta åsikter, som framkom-

mit i fråga om den gifta kvinnans arbete utom hemmet.

Enligt den ena bör den gifta kvinnan icke ha sin huvudsakliga verksamhet utom hemmet. Enligt den andra bör hon ha samma rätt till tjänsteställning som den ogifta.

Med hänsyn till hemmet och barnen är det naturligtvis lyckligast, anser nämnden, om den gifta kvinnan huvudsakligen ägnar sitt arbete åt sitt husmoderskall. Från tjänstens synpunkt anser den det under alla förhållanden vara en olägenhet, om dess innehavare på grund av havandeskap eller modersplikter under längre tid förhindras att sköta sin tjänst. Nämnden tror även, att den kvinnliga befattningshavare, som har familj, lätt kan mer eller mindre distraheras i sitt arbete av husmoderliga omtankar och bestyr. På grund av ovan anförda skäl anser nämnden, att gift kvinnas anställning utom hemmet i regel måste betraktas såsom en olägenhet.

Nämnden gör sig då den frågan, om man bör ställa sig på den rakt motsatta ståndpunkten och förbjuda gifta kvinnor att inneha tjänsteställning. På denna fråga blir svaret nekande. Ett dylikt förbud skulle nämligen träffa en gift kvinna, som är barnlös, men icke träffa en ogift kvinna, som är moder. Det har också anmärkts, att ett generellt utestängande av gifta kvinnor från stats-tjänst skulle kunna leda till förbindelser, ingångna under andra än för äktenskap stadgade former.

Nämnden antar, att antalet självförsörjande kvinnor mer och mer kommer att ökas och att det är fara värt, att

ett förbud för gifta kvinnor att inneha allmän tjänst ytterligare kan komma att minska den redan ringa äktenskapsfrekvensen och nativiteten i vårt land. Nämnden tillägger, att de självförsörjande kvinnorna i avseende å förutsättningarna att bli goda mödrar icke torde stå tillbaka för andra kvinnor och att landet icke har råd att till celibat tvinga en stor del av dessa kvinnor.

Nämnden upptar så till bemötande den invändningen, att en kvinna har fritt val mellan äktenskapet och tjänsten. Ett dylikt val är emellertid varken fritt eller lätt. Hustruns arbetsförtjänst är kanske ofta en betingelse för att äktenskapet skall kunna komma till stånd. Även under gynnsamma ekonomiska förhållanden måste det för en kvinna, som har sin säkra bärning, synas förenat med en viss risk att avstå från denna, då mannens frånfälle kan ställa henne utan existensmedel med oförsörjda barn. En kvinna, som skaffat sig en mera omfattande utbildning för ett visst kall, måste också taga i betraktande, att denna utbildning i viss mån blir värdelös, om hon vid ingående av äktenskap nödgas lämna sin tjänst. Ett generellt förbud för kvinnliga befattningshavare att ingå äktenskap anser nämnden därför komma att för många av dessa kvinnor leda till uppslitande inre strider och till konflikter med viktiga samhällliga och etiska intressen.

För nämnden står det klart, att olägenheter komma att uppstå, hur denna fråga än löses, men att man måste söka finna den utväg, som vållar de minsta olägenheterna. Med stöd av den ganska omfattande erfarenhet man har från folk-

skolan, där gifta kvinnor inneha ordinarie anställning, har nämnden kommit till den uppfattningen, att de lärartjänster, som enligt nämndens förslag skulle stå öppna för kvinnor, även böra kunna innehas av gifta kvinnor. Nämnden anser emellertid, att den rätt, som bör tillkomma gifta kvinnor, i viss mån bör begränsas. Nämnden föreslår alltså, att ifråga om gift kvinnas behörighet att söka och innehava sådana lärarbefattningar vid de allmänna läroverken, Högre lärarinneseminariet och statens folkskoleseminarier, till vilka kvinnor må kunna befordras, skall gälla:

att gift kvinna må till sådan lärarbefattning befordras allenast efter av Kungl. Maj:t på framställning i varje

särskilt fall lämnat medgivande; samt att, därest kvinnlig innehavare av sådan lärarbefattning ingår äktenskap, hon icke skall vara skyldig att av sådan anledning avgå från befattningen, därest icke vederbörande skolöverstyrelse med hänsyn till befattningens behöriga upprätthållande finner det nödigt.

Nämnden har således vid lösningen av den svåra frågan om behörighet för gift kvinna att inneha allmän tjänst stannat vid samma bestämmelser, som enligt kungörelsen av den 10 juni 1912 gälla för biträden hos vissa domstolar, ämbetsverk och myndigheter. Lektor Nyström har i sin reservation även i denna punkt avstyrkt nämndens förslag.

ADELE PHILIPSON.

Svenska Akademien 20 december 1914.

I Börssalens mitt står det avlångt fyrkantiga bordet med aderton brinnande ljus, aderton sockervattensglas och omgivet av aderton tomma väntande stolar. Runt omkring en festklädd, förväntansfull publik, som oroligt frågar sig: Kommer hon? Ett rykte har gått, att Selma Lagerlöf är sjuk och inte kan infinna sig på sin festdag.

Den gamla dalkarlsklockan i sitt sirliga vita fodral slår sju klingande slag. Strax därefter inträda de kungliga.

Så slås dörrarna upp till de inre rummen och ut komma Svenska Akademiens ledamöter, två och två, buga

för kungligheten och intaga sina platser. Direktören för året K. A. Melin och ständige sekreteraren E. A. Karlfeldt mitt emot varandra vid bordets bägge kortsidor, i sina numrerade fätöljer vid bordets långsidor biskop Schéele, professorerna Tegnér, Söderwall, Schück och Hjärne, presidenten Afzelius, Sven Hedin och Per Hallström. Flera äro de icke de aderton för tillfället, och ljusen brinna framför åtta tomma platser.

Kommer hon? frågar man sig återigen, medan hr Melin redogör för akademiens bostadsfråga, så generöst ordnad av fröken Magna Sunnerdahl.

Därefter kommer tillkännagivandet att akademien efter A. T. Gellerstedt invalt filosofie doktor Selma Lagerlöf.

Sekreteraren reser sig. Det går en susning genom salen. Således!

Gången framåt mellan åskådarna kommer hon vid Karlfeldts arm. Den svarta dräktens skira tyg böljar mjukt kring hennes ståtliga gestalt, det mäktiga diktarkhuvudet bär hon som lätt tyngt under det silvergråa hårets krona.

Minnesteckningen över företrädaren, som hon står där vid bordets övre ända och läser upp, är vision och dikt, äkta och helt Selma Lagerlöf.

Ljuvare kunde icke levnadssagan om "fåglarnas och blommornas skald" be-

rättats. Mera akademiskt grundligt säkerligen, aldrig så seende och ömt. "Hans rike var icke av samma värld som de andras", *hon* tog alla lyssnarna med till hans ljusa vårrike.

När hon slutat, hälsar akademiens direktör henne välkommen i den vittra kretsen. "Selma Lagerlöf, detta namn ljuder gott i svenska öron", säger han.

Ja, det ljuder gott. Det behövs icke ord och lovtal omkring det. Det ljuder med egen stark klang, det lyser kring det av dess egen glans.

Som kejsarinnan i diktens rike, vår *poeta laureata*, tar Selma Lagerlöf sin plats i Svenska Akademien.

ELLEN KLEMAN.

En kvinnas livsverk.

Inför ett av våra samhällens största missförhållanden: skaran av unga kvinnor, som redan från tidiga år komma på avvägar, stå alla tänkande människor med livligt beklagande och en och annan med mer eller mindre energiska försök att genom föredrag och broschyrer eller praktiska åtgärder av olika slag finna ett botemedel. Men endast ett försvinnande fåtal bland dem som tala och skriva om det onda äga det personliga mod och den kärlek till de vilsegångna, som kräves för att ge sig helt åt arbetet på de ungas upprättelse.

För att kunna lyckas i en dylik uppgift fordras dock mer än kärlek och mod, det fordras en bestämd *kallelse*. Och en sådan kallelse kommer vanligen

just till dem som tyckas oss genom begåvning och uppfostran väl rustade för andra, mera lockande uppgifter, men som ej kunna stå emot den inre röst, som kallar dem till det arbete, som alltid ansetts såsom ett av de svåraste och otacksammaste. Så var det för Elsa Borg, när hon redan femtioårig gick att utföra sin mission bland Vita Bergens eländigaste befolkning, och så kallades den kvinna, som blev småbrukskolonien Emmaus' skaparinna, från en hängiven vänkrets och ett av nyttig verksamhet uppfyllt liv till det arbete för vilsegångna unga flickors fostran, som skulle bli hennes livsuppgift.

Maria Winqvist hade från början tänkt

sig sin livsuppgift såsom lärarinna. Då hon vid tjugo års ålder tog avgångsexamen från folkskolläraryrkesseminariet i Kalmar, hade hon förvärvat de högsta betygen i alla ämnen, och hon gick strax in i arbetet, som hon dock måste lämna efter två år till följd av en halssjukdom. Under de närmast följande åren studerade hon musik i Stockholm och ägnade sig efter hemkomsten till sin födelsestad Kristianstad åt den frivilliga fattigvården i detta samhälle samt blev en mycket verksam och uppskattad medlem i därvarande K. F. U. K. Här tjänstgjorde hon som kassaförvaltare och biträdande sekreterare, här kunde hon gagna och glädja genom sin vackra, för fru Dina Edling utbildade sångröst och genom sina övriga gåvor, och hon ansågs snart både oumbärlig och ovärderlig i föreningsarbetet. Men hennes egen energiska natur längtade dock ofta efter en verksamhet, som helt kunde fylla hennes liv.

I början av 1898 erhöll hon ett brev med förfrågan om hon ville antaga föreståndarinneplatsen vid räddningshemmet Fristad nära Sundbyberg. Arbetet var henne ej alldeles främmande, ty hon hade ett par år förut sammanträffat med hemmets ordförande och vid dennas beskrivning på verksamheten känt sig livligt tilltalad av tanken att ägna sig åt en liknande uppgift. Efter någon tvekan inför ett så avgörande beslut antog hon också uppdraget.

Efter några års tråget arbete, ett par gånger avbrutet av sjukdom och på grund av överansträngning nödtvungen vila, lämnade Maria Winqvist 1904 sin föreståndarinnebefattning, men ej för att

draga sig tillbaka från mödan och svårigheterna i det nya kallet utan för att börja en fullt självständig verksamhet. Hon inköpte en egendom i närheten av Norrtälje och började här vad hon själv kallade ett "försöksarbete", med samma mål som det arbete hon lämnat — att hjälpa vilsegångna unga kvinnor till nyttig verksamhet samt moralisk och religiös upprättelse — men under nya friare former.

Många bland dessa urspårade unga äro lantflickor, och Maria Winqvist har med psykologisk blick begagnat sig av deras inneboende möjligheter till det goda. "Djupt inne hos mången av dem", säger hon, "finnes en kärlek till landet, kärlek till den lilla övergivna stugan, längtan till mor, till husdjuren, till skogen, till ängen; och den kärleken näres och växer under lantarbetet, den kärleken är en god — icke grund men byggnadssten, som bör tillvaratagas var man kan. Det är rent av underbart att se, hur lantarbetet och kanske mest vården och skötseln av husdjuren kan draga fram det sant naturliga, det bästa i den mänskliga naturen, hur det kan utveckla kropp och själ."

Med denna grundidé för ögonen gjorde Maria Winqvist sin stiftelse till en "kvinnlilig småbrukskoloni", den skulle inte kallas varken räddningshem eller skyddshem — sådant verkar avskräckande på dem, som ha en alltför stark frihetssträngtan —, men icke dess mindre skulle det vara ett gott och varmt hem, där moderlig kärlek skulle hjälpa de unga i den svåra striden för att bli en ny människa, och på samma gång ett rikligt lanthem, med allt dess friska arbete och mångahanda intressen.

Maria Winqvist gick först själv i skola hos Rösiös förnämsta lärjunge, Karl Petterson i Ugglehult. Här utförde hon ett styvt arbete och gick omkring på ägorna klädd i höga stövlar; allt ville hon pröva på och allt ville hon själv lära från grunden. Och så slog hon sig ned på sitt Emmaus och tog emot sina första skyddslingar och började bruka jorden nästan uteslutande med kvinnlig kraft. Endast för det allra hårdaste arbetet anlätades en dräng. På nyodlingen fingo flickorna utföra vårharvning och torvhackning för hand och mycket annat, som alltid ansetts för karlgöra. Det var inte underligt, att den unga småbrukerkolonien med alla sina nya metoder väckte uppseende på trakten. De konservativa bönderna revo sig i huvudet och mente, att fröken Winqvist var "galen" och borde sättas under förmyndare. Ginge hon på, som hon hade börjat, skulle hon snart ruinera sig. Men hur det var, måste de snart erkänna att ladugården på Emmaus gav en ovanligt rik avkastning och att också jordbruket var vad man kallar "rationellt" skött. De många 1:a prisen, som fröken Winqvist erövrade från Stockholms läns premieringsnämnd, gjorde nog också sitt till. Och så det, att hon satte arbetet så högt. Det slutade med att fröken Winqvist och bönderna på trakten blevo riktigt goda vänner och att de senare fingo respekt för hennes verk.

Och de unga, som kanske kommo till Emmaus med den föreställningen, att arbete var något hopplöst tungt och tråkigt och bundet, fingo nog i allmänhet ganska snart en annan uppfattning. Husmoderns egen hurtiga och glada livssyn

och hennes oräddhet, när det gällde att själv ta i, lyfte och adlade mödan. Och så var arbetet så omväxlande. Än var det husdjuren, som skulle fodras och ansas, än hade man köksgöromål, än dunkades det i vävstolarna i den vackra lilla vävstugan, där man hade så många vävar i gång, från säckar och grova kökshanddukar till fin konstvävnad. Och bänkarna sedan och trädgårdstjappan, där man drog upp både blommor och allehanda grönsaker för gårdens behov. Eller det tyngre arbetet i rovlandet och på åkern och körslorna med de små islandshästerna eller korna, ty fröken Winqvist var nog modern att tillgodogöra sig korna även som dragare. Och en av orsakerna, varför arbetet blev kärt, var nog också den psykologiskt riktiga anordningen, att flickorna själva fingo en liten lön eller låg procent på allt vad som såldes och därigenom en viss självständighetskänsla.

Men det var inte bara möda och arbete på Emmaus. Då sysslorna för dagen voro slut, samlades man i den vackra hemtrevliga "stugan" med sina blåmålade möbler, sin öppna spis med Fredrika Bremers byst på spiselhyllan, de många bokhyllorna, vilkas innehåll lockade läshungriga sinnen, och det vackra fönstret med sina blommande krukväxter. Här hållas också morgon och afton korta andaktsstunder, där en sund och glad kristendom förkunnas och unga röster klinga i sångerna, som ledas av husmoderns vackra stämma och pianoackompanjemang. Och om sommarkvällarna samlas ungdomen på ladugårdsbacken till ringlekar, och det händer att också korna äro med i rin-

gen. Ty här på Emmaus älskar man sina husdjur.

Emmaus har plats för åtta elever samtidigt. På senare tiden har man mest tagit emot helt unga flickor ända från 15 år. Uppfostringstiden är icke fastställd utan beror på skyddslingarnas olika kunskapsmått och olika behov av stöd och hjälp.

*

Ett av de mest framträdande dragen i Maria Winqvists bild är den starka religiositet, som utgjort hennes livs kraftkälla alltifrån ungdomen. Glad och sund som hon var av naturen, hade denna ingen tung läggning och verkade därför så mycket mer på de unga, som voro anförtrödda i hennes vård. Näst efter detta drag kommer väl den helgjutenhets, som präglade hennes personlighet och som gjorde att också den, som mera flyktigt kom i beröring med henne, kände att man hade framför sig en stark och beslutsam människa, som inte "gick på ackord" utan gav sig helt åt vad hon gjorde

och kände. De, som stodo henne riktigt nära, tala om den sällsynta förening av "hurtigt livsmod och vek innerlighet, hjärtevärm och käckhet", som var betecknande för henne. Och helt visst måste denna fasthet och kraft vilat på en grundval av värme och kärlek. Vad annat än kärlek till Gud och människor kan väl driva den, för vilken ett helt annat liv står öppet, att upptaga en uppgift sådan som denna. Men för Maria Winqvist tillkom här också tvenne andra motiv: kärleken till det fosterland, åt vilket hon önskade återskänka sina skyddslingar som nyttiga och lyckliga döttrar, och till den svenska jord, som skulle vara ett av medlen till deras återupprättelse. Vårt land behöver många kvinnor av hennes slag, energiska och uthålliga, varmhjärtade och hängivna, livsglada och modiga men fyllda av livets och evighetens allvar, kvinnor som kunna skönja fröet till det goda även i den vilsegångnas själ och i kärlek och tro bringa det till mognad.

FANNY EKENSTIERNA.

Mening i det meningslösa?

Nutidsmänniskornas tankar komma i dessa dagar in på banor, där modernt tankeliv eljest sällan brukar ha sina vägar. Särskilt få vi svenskar användning för nya hjärnbarkceller, vi som på senare tider inte ens kunnat göra våra egna historiska minnen levande för oss, därför att vi börjat betrakta

krig som vi vanligen betrakta avlats-handel och helgondyrkan — längesedan flydda företeelser från en barbarisk tidsålder. Nu har historien med ens bemäktigat sig vår fantasi på ett sätt som endast verkligheten kan det. Ty vår egen verklighet är nu densamma som för forna tiders människor var den självklara och

naturliga, för reformationstidens, 1700-talets och Napoleonskrigens människor lika väl som för medeltidens och antikens. Och egentligen är det forntidens situation vi nu fått tillbaka, folken själva i vapen. Endast England kämpar på 30-åriga krigets sätt med legohärar — därför är också Englands läge sämre än dess allierades.

Tack vare det plötsliga i den nuvarande situationens inträdande har det emellertid mångenstädes hänt, att man liksom inte kunnat se saken i ansiktet. Mången gång ha just de bästa och ädlaste naturerna bland oss det svårast i det fallet. För dem har det varit självklart, att den stigande kulturen gjort krig omöjliga, att det var rättslöst och meningslöst att slåss, att krig endast är organiserat massmord. Vem undrar då på att de i en sådan situation som denna gripits av hart när förtvivlan och över huvud mistat tron på livets mening. Här förstöres på några dar vad kulturen behövt århundraden att uppbygga. Här offras på några veckor hundratusental av unga, starka, hoppgivande liv, här försvinner för årtionden framåt den befolkning, som genom kraft och hälsa bäst skulle lämpat sig att bli det nya släktets fäder, och i stället blir det de sämre lottade, som få den uppgiften sig ålagd. Här visar sig, att samkänslan mellan folken inte är mera utvecklad än att forna tiders vildaste nationalhat med de mest barbariska beskyllningar kommit tillbaka och även kulturellt samarbete för långa tider tillintetgjorts. Mänskligheten har sålunda inte kommit ett steg framåt, vi äro tillbaka till 15- och 1600-talets ståndpunkt. Fosterlands-

kärleken visar sig endast vara detsamma som hat och råhet. Det värsta av allt är att vi själva synas ha kommit dit även i moraliskt avseende. Vi ha hårdnat till. Om en ny San Francisco-jordbävning eller en ny Titanic-olycka nu hände, skulle människorna knappt vända sig om för att lyssna. Ty sådant var småsaker i jämförelse med vad som nu offras av människoliv, och att människoliv *skall* offras, det ha vi småningom vant oss vid, eftersom man vänjer sig vid allt, även det fasansfullaste. Men inte ens här är det bottenlösa eländet slut. Ty den naturliga följden av ett resone-mang som detta blir till sist, att man hamnar i det som skalden kallar:

O ve, o alla fasor i förening,
en värld förutan Gud och plan och mening!
Finnes en kärleksfull Gud — hur kan
han tillåta detta? Slutsatsen blir, att han
icke finnes.

Vad skola vi svara härpå? Först och främst upprepa vi frågan: *är* staternas krig lika rättslöst och meningslöst som individernas slagsmål eller mord? Om vi såsom ett helt folk uppställde den frågan i korus, så utgjorde detta endast ett hemskt bevis på att den långa fredstiden gjort oss blinda för begreppet *stat*. Jag följer här den kände Marburgteologen *Herrmanns* etik, som för länge sedan undanträngt gamle Martensen vid den teologiska undervisningen i Sverige. Staten är icke en enskild person, av det allmänna rättsmedvetandet förbjuden att taga till svärd, att vara sin egen hämnare annat än med risk att också förgås med svärd. Staten är en rättsanstalt, till för att upprätthålla friden för den stora grupp av individer som den sam-

manbinder med varandra. Detta gör den dels genom att tvinga sina egna individer till frid med varandra; detta kallar man uppehållandet av rätten *inom* landet, och för detta ändamål har den till sitt förfogande polis med böter, fängelse och till sist även fallbila i bakgrunden. Men dels gör den detta också genom att tvinga andra stater till frid med dess eget maktområde, och detta gör den medelst försvaret. Upprätthållandet av friden är alltså detsamma som det skydd staten såsom rättsanstalt är pliktig att giva sina individer, och ytterst måste all rätt vila på tvångsmakt, rätten i förhållande till andra folk likaväl som i förhållande till det egna folket. Den stat, som inte gitter försvara sig mot en främmande stat, begår en pliktförsummelse gentemot de individer den är satt att skydda, likaväl som den stat, som inte har svärdet i bakhåll gentemot sina egna förbrytare. Och genom en dylik pliktförsummelse sätter den i själva verket rättstillståndet i en svår fara.

Men hur går det då med "kärleken till nästan"? Jag svarar först och främst: staten är ingen individ, utan en rättsanstalt, staten kan varken älska eller hata, staten äger blott en "nästa" — sina egna individer, och dessa individer utföra som krigare intet brott, endast statens befallningar. Dessa individer då? Ja, lika väl som fängelsedirektören, kristligt sett, är förpliktad att älska d. v. s. handla rätt mot de honom anförtrodda fångarna, lika väl är den ena nationens soldat, kristligt sett, förpliktad att visa välvilja mot fiendens krigande individer, så fort de komma i individuellt förhållande till varandra, d. v. s. bland de sårade på slag-

fältet o. s. v. Tidningarna meddela med en viss förkärlek grymheterna, men de många dragen från slagfälten av uppoffring och välvilja även gentemot fiender — de försvinna gärna bland officiella beskyllningar och lögner. Säkerligen kommer också det hat kriget uppväckt mellan de olika länderna vida fortare att vara slut än man nu drömer om. Se bara hur japaner och rysar nu kämpa som vapenbröder, efter att för endast tio år sedan ha legat "hår i hand och kniv i strupe" med varandra! Att individerna till följd av krigstillståndet komma i onormala stämningar, är ju endast helt naturligt, men sådant går småningom över, när ett normalt tillstånd återinträder, d. v. s. när staterna tilltvingat sig rättstillstånd mellan varandra.

Men varför skall våld här vara nödvändigt? Jag svarar: för människornas hårdhets skull. Likaväl som alla ett lands undermåliga individer skulle förvandlas till förbrytare, om rätten inte hade tvångsmakt till sitt förfogande, likaväl skulle ett land, som avrustade, helt enkelt bli lockmat för alla andra folk och just genom denna skenbara fredsåtgärd sätta den allmänna freden i den största fara. Så är det, ty *sådan är människonaturen*, och den är på det hela sig lik genom tiderna. Vad kulturen kan är att återhålla något av ondskan och hindra dess värsta utbrott, men den kan inte upphäva människans själviskhet.

Här ligger den egentliga skillnaden i grundsyn mellan två slags människor, de, som jag i början karakteriserade såsom handfallna inför krigets obegriplighet och fasor, och de, som så att säga

“förstå“ kriget, emedan de se det endast som ett akut utslag av den alltid lika befintliga, men eljest kroniska ondskan i världen. Den som ser allt osedlighetens raseri, yttrande sig som vit slavhandel etc., alla försmilningar och be- drägerier, allt lömskt eller öppet mör- dande med förtal, all hycklande eller oförställd själviskhet gentemot fattiga, inte som sporadiska utslag av “brist på civilisation“, utan som nödvändiga uttryck av naturlig ondska, den kan nog lida till både kropp och själ av att tänka på krigets elände, men han kallar det var- ken för ett oförklarligt återfall i barbari eller ännu mindre för en meningslöshet, stridande mot världsordningen. Liksom franska revolutionen i all sin blodtörst ger ett sundare intryck än det “fredliga“ tillstånd, varemot den utgjorde en reak- tion, så kan kriget också ur viss syn- punkt ses som folkens *ännu så länge* nödvändiga självhämd på varandras och sin egen ruttonhet, som i likhet med synden i den gammalraelitiska före- ställningen endast med liv kan försonas. Bland de olika stridande folkens reli- giösa personligheter förefinnes säker- ligen ett starkt medvetande härav. Som prov må tjäna utdrag ur ett brev från en finbildad tysk kvinna (sept. 1914):

“Att vårt folk behövde en stor inre förnyelse, det kunde var och en se, som har ögon. Materialismen och allt vad den bringar till mognad hade blivit för- skräckande stor. Och när den ena se- gern kom efter den andra och vi dagligen fingo blad med segerrapporter — då höll man här åter på att kasta bort allt all- var, som den första tiden behärskade sinnena, och jag tänkte ofta, att nu måste

visst eländet få lov att komma in i fa- miljerna för att blåsa upp den eld, som föreföll bara som en rykande veke. Man vill ju inte ens i tankarna söka ingripa i världsstyrelsen, och man vet ju inte hur sakerna vidare komma att utvecklas, men att en Gudsdöm nu äger rum, det är mig dock klart, och att den mindre skyldige måste lida med den skyldige, det är ett gammalt faktum, som man måste räkna med.“

Under dessa ord ligger icke Bern- hardis så ofta citerade uppfattning, att kriget är ett moraliskt gott, skickat av Gud, utan endast en tro, att Gud är stark nog att i sin världsplan räkna även med människornas ondska och leda den för sina syften, d. v. s. “till en god ut- gång“, som det hette i katekesen. Och är det för övrigt så visst, att världsall- tets ledning har alldeles samma mått- stock på det onda som vi? Vi, som med vårt godperspektiv knappast duga till andra synpunkter än de *kvantita- tiva* — tusen år äro mer än en dag! Är det icke som om man ibland inför staternas och folkviljornas vilda tummel hörde en trygg, stillsam röst säga: “*Men Herren i himmelen ler över dem*“?

Är det detta, som kallas “maktfilosofi“? Det förefaller som om en hel del folk nu för tiden inte bara icke *kunna* se någon tillstymmelse till förnuft i det som sker — de *vilja* heller inte se det, de en- visas att på socialisternas sätt tänka sig den nuvarande situationen så outhärd- lig som möjligt, för att sedan, när “kata- strofen“ är inträffad, kunna vänta nya himlar och en ny jord på spillrorna av de gamla. Därför se de också dem, som leta efter meningen i kriget, med nästan

lika mycken ovilja som den, varmed de betrakta krigets presumerade "upphovsmän". Det är, som om man genom att leta fördröjde den katastrof, som måste medföra det tusenåriga riket.

Men det kan inte hjälpas — de, som tro på Gud, även om de nödgas avstå från vissheten om ett tusenårigt rike, kunna icke suspendera sin Gudstro för världskrigets skull, ungefär som upplysningstidens människor gjorde efter

Lissabons förstöring 1755. Och tro de på Gud även nu — quand même — så följer därav nödvändigt också en visshet om mening även i det skenbart meningslösa. Och denna tro har samma berättigande att bli utsagd som den andra åsikten — kanske till och med litet större, eftersom den har anspråk på att åtminstone till en viss grad kunna försona de famlande tankarna med det oundvikliga. LYDIA WAHLSTRÖM.

Selma Lagerlöf igen.

Selma Lagerlöf kan aldrig intressera. Hon förtrollar eller lämnar en likgiltig. De verk av henne, som inte höra till hennes yppersta och egnaste, kunde saklöst förintas — ingen lucka skulle uppstå i hennes andliga bild eller i litteraturen. Ty hon har sitt geni på mycket bestämda villkor: hon får inte bruka det efter eget behag, hon äger att lyda det.

Andra stora diktare njuta en stormig frihet till kamp, försök, nederlag och enstaka segrar, men Selma Lagerlöf, upphöjd och bunden som en drottning, har inte lov till annat än triumfer. Den vägen är henne företecknad av den suveräna och strålande genius, som befaller i henne och betvingar oss alla. Det händer ju, att ingivelsens coup de foudre aldrig mer har drabbat henne så plötsligt och eldklart som den välsignade gången, då Malmskillnadsgatan gick i vågor, men vad än åren ha fört

med sig av konstfarenhet och författarrutin, måste man alltid föreställa sig de äkta Lagerlöfska dikterna tända till liv av ett slikt himmelstecken.

Inför "Kejsaren av Portugallien" förnimmer jag inget tvivel: guden har åter talat. Magiska verkningar intyga det övernaturliga ursprunget. Redan vid första sidorna faller jag ohjälpligt i den ljuva fångenskapen underen allsvåldig fantasi, som för mig hän till ett undrens land, dit ingen tyngd och sorg följer mig, där jag inte mer har några frågor och krav att ställa, inte mer några egna mått att mäta med. Vilken salig ferie! Att läsa böcker innebär annars för mig (och alla dem som genom dåliga anlag och ogynnsamma levnadsförhållanden drivits in i recensentfördärvet) en ständig diskussion och stundom bitter tvekamp med författaren, men här blir jag barn och oskyldig på nytt och vad frågar jag då efter auktor! Jag lever ju själv med i

denna skapelse, en rund och färdig värld, utom vilken jag ingenting skönjer och ingenting minns.

Sjunker jag så åter in i min ledsamma individualitet och gnuggar de bländade ögonen efter himmelsfärden, måste jag dock för skams skull söka göra mig någon reda för den förhållning, som övergått mig. Mystiskt förblir det i alla fall, men så mycket ser jag, att här ha en stor konstvisdom och den säkraste konstnärshand i det fördolda drivit sitt skapande spel. Liksom i övermod har diktaren roat sig med att knåda det smutgråaste, torftigaste stoff till bilder av lysande och tragiskt patos; kring gestalter exponerade i allt sitt jordmörka armod dallrar en förklarande gyllene ljusrand. Vardagsrealism, dårdrömmar och mäktiga själiska verkligheter stå tätt ihop, flyta över i varandra och smälta slutligen samman till en världssyn bestrålad av sublim ironi och triumferande kärlek. En världssyn, ty stora dikter ge aldrig ringare: deras motiv är ackordet som väcker ett oändligt eko av symboler.

En ny vår, en "höstens vår", blommar i detta sena verk, som i sin mogna styrka väl kan låta se sig bredvid Gösta Berlings berusande ungdom. Backstusittaren-kejsarn hör som kavaljererna till de sälla dårars släkte, som framför andra ha hemortsrätt på Selma Lagerlöfs domän, men den dristighet och skärpa i mänsko-

skildring, varmed hon behandlat backstusittarens dotter, en typ för tusenden ur grova alltagslivet, överraskar som ett nytt förvärv. Det är mästrestreck, få och precisa, och inte en tårfläck på papperet. — Olyckstillbud saknas dock ej helt. Kring huvudhandlingen mellan far och dotter gruppera sig ett antal parallellfall, som stundtals få ett drag av så hotande avsiktighet, att man ängsligt undrar, om man har låtit duperas sig av en skönt förklädd traktat över fjärde budet. Men dessa spår av ett pedagogiskt förflutet försvinna som fläckarna i solen inför den höga diktarmoralism, som här skipar hjärtats underliga rättvisa.

När jag ser mig om i världslitteraturen efter diktare, som likt Selma Lagerlöf med omedelbar trollmakt behärska själarna och tvinga en stelbent mänsklighet i dans efter sin råttfångarpipa, stannar jag vid Andersen, Mark Twain och — på ett lägre konstplan — Dickens, alla tre i omätlig grad "the gaiety of nations". Och då slår det mig med ens, att riktiga namnet på Selma Lagerlöfs gudomsgåva sannolikt är humor. Förklaring skänker ordet inte, men väl en synpunkt och en belysning, som fördelar dagrar och skuggor över "den stora sagoberätterskans" alstring lite annorlunda än vad det officiella litteraturomdömet hittills funnit passande.

K. J.

Glimtar utifrån.

Den säkra krigsvinsten. Tredjedag jul frapperade oss i en morgontidning rubriken "Det förlustbringande slakthuset", vilken vi genast med nöje anammade som en skarpyndig benämning på samtidens Europa, ehuru det sedan tyvärr visade sig, att den bara gällde en stockholmsk kommunalfråga. Vi ansluta oss nämligen till dem som hålla världskriget för en misslyckad affär, emedan det på goda grunder står klart för dem, att intet av de syften, som de olika parterna uppge eller förtiga, låter sig vinnas på denna väg.

Men när det göres dåligt geschäft på något håll, brukar det på annat håll finnas någon, som stoppar vinsten i fickan. Härvidlag tycks det bli pacifismen som hemför bytet. Mäta kan man ännu inte, endast ana, vad denna den hittills klenaste och blygaste av tidevarvets stora idérörelser har vunnit i kraft och omfång på dessa blodiga höstmånader. Den har plötsligt inträtt i sin myndighetsålder. Den behöver inte längre röra sig med filantropiska svärmerier och ideologiska abstraktioner nu då världen regeras av stram saklighet.

Det forna stridsropet "Ned med vapnen!" får man knappast höra mer. Det ljud fräskhet och stimulerande i den gamla sagolikt goda tiden, då en hög potentat steg fram och viftade med en vigvattensbestänkt palmkvist inför den hänförda mänskligheten, medan Bertha von Suttner och William Stead buro upp hans mantelsläp. Den nya, elddöpta pacifismen, grundligt befriad från pionjärernas älskvärda godtrogenhet, låter vapnen hållas och ägnar sig helt åt de orsaker, av vilka dessa äro symtom. Därmed finner den sitt verksamhetsfält utvidgat till alla sfärer av samhälleligt liv. Ypperligt sade nyss Gina Krog: "Det är icke gott för fredstanken att vara allena." Nu har den fått sällskap nog: alla tankar, som rikta sig på framsteg och nyskapning, flocka sig kring den. Fördenskull kunde den gärna avlägga sitt sekteriska namn, som sårar så många öron tjusade av sabelskrammel, och blanda bort sin identitet i den mäktiga (och vanmäktiga) ström av reformatorisk vilja, som brusar genom vår utlevade värld.

I Holland har denna nya situation fått ett tydligt uttryck i Nederlandsche Anti-Oorlog-Raad, en sammanslutning av alla slags föreningar, som var för sig uttryckligt eller utsagt ha världsfredssträvan på sitt program. En annan fredsförening, stiftad av förutvarande engelska ministrar, har förtjänsten att i sitt namn, Union of Democratic Control, ange en av rörelsens ledande principer. Det faller av sig själv, att Internationella Rösträttsalliansen är en bärare av dessa idéer, och då den icke som den socialistiska Internationalen rönt oturen att ramla sönder, har den trots nutidens dåliga kommunikationer tillfälle att med dem stärka sina medlemmar i både krigiska och neutrala länder. Engelska kvinnor ha framför andra hedern av att framhålla och dryfta det i denna stund viktiga världsproblemet: "constructive peace". Mrs Pethick Lawrence har farit över Atlanten med ett helt stort program, överensstämmande med den ovannämnda unionens men mera omfattande, för att söka värva den amerikanska kvinnorörelsen till att starta en världsopinion, redo att möta den kommande fredskongressen. Ty om detta krig är kvantitativt (men i inget annat hänseende) något oerhört, så begäres till gengäld, att fredsslutet skall bli något noch nie dagewesenes, och det kvalitativt. Man fordrar i själva verket ingenting ringare än att freden skall ordnas oberoende av krigets utgång, med upphävande av de i detta sammanhang antikverade begreppen segrare och övervunna! En sådan fred, menar man, skulle medföra vinst åt alla. Helt visst. Det lär väl knappast finnas någon i gamla världen åtminstone som tror på den, men det förblir likafullt rätt och värdefullt att sikta på denna stjärna för att kanske kunna nå skogsbrynet. Det finns stunder då det är ovärdigt att inte förtvivla, men det är alltid löpligt och stort att besegra förtvivlan med höga ideal.

Mesallians? De nyaste händelserna i Finland är naturligtvis den lojala engelska pressen föga hågad att meddela sina läsare, men Manchester Guardian har dock torts ordentligt skvallra ur skolan, och när den gamla nobla tappra mrs Despard där fick se hur "our great ally" sörjer för den frihet, varmed ententen säger sig ämna

övertaska världen, blev hon djupt förfärad och satte sig att skriva en av sina livfulla ledare för *The Vote*. Där bjudes den varmaste sympati åt "gallant Finland", under det den stora bundsförvanten tadlas i ordalag av en genom omständigheterna dämpad skärpa. Men så mycket säger hon: "Vi kunna inte annat än känna, att vi befinna oss i underligt sällskap."

Meddelande från Förbundets stipendieinstitution.

Inom den 15 februari 1915 kunna följande stipendier sökas hos Fredrika-Bremer-Förbundets stipendienämnd i Stockholm:

Kr. 325: — för utbildning till föreståndarinna för arbetsstuga på landsbygden (Norrbottens stip.); Kr. 260: — för kurs vid barnmorskeinstitut (Västerbottens stip.); Kr. 200: — för sjukvårdskurs (Jämtlands stip.); Kr. 260: — för kurs vid folkskoleseminariet i Falun (Kopparbergs läns stip.); Kr. 200: — för kurs i trädgårdsskötsel (Upsala läns stip.); Kr. 225: — för sjukvårdskurs och Kr. 225: — för kurs vid Rimforsa lanthushållningsskola (Gottlands stipendier); Kr. 225: — för kurs vid Gymnastiska Centralinstitutet eller annat därmed jämförligt gymnastiskt institut (Blekinge stip.); två stipendier å vardera Kr. 250: — för kurs vid folkskoleseminarium (Göteborgs och Bohus läns stipendier); Kr. 260: — för kurs vid Kungl. Högre Lärarinneseminarier och Kr. 260: — för sjukvårdskurs (Skaraborgs läns stip.); Kr. 325: — för kurs vid folkskole- eller högre lärarinneseminarium (Stockholms läns stip.); Kr. 260: — för kurs vid Kungl. Högre Lärarinneseminarier (Kalmar läns stip.); Kr. 270: — för

sjukvårdskurs (Kronobergs läns stip.); Kr. 200: — för utbildning till organist (Kristianstads läns stip.); Kr. 200: — för sjukvårdskurs (Jönköpings läns stip.); Kr. 200: — för kurs vid Handarbetets Vänners och Hulda Lundins Högre Slöjdseminarium (Värmlands stip.); Kr. 500: — för kurs vid Privata Högre Lärarinneseminarier i Lund och Kr. 300: — för småbrukarkurs hos P. J. Rösiö vid Hagaberg (Malmöhus stip.); Kr. 400 för teologie studerande med syfte att utbilda sig till kristendoms-lärarinna (Stockholms stads stip.); Kr. 550: — för kurs vid Rimforsa lanthushållningsskola (Östergötlands stip.); Kr. 300: — för sjukvårdskurs och Kr. 250: — för kurs vid folkskoleseminarium (Södermanlands stipendier).

Upplysningssvis må nämnas, att villkor för sökande av förbundets länsstipendier är, att vederbörande skall vara skriven och omedelbart två år förut hava varit skriven inom det län, vars stipendium sökes. Samma bestämmelse gäller Stockholms stads stipendium.

Inga originalbetyg, endast bevittnade avskrifter böra av de stipendiesökande insändas.

Nordiska kvinnomötet i Köpenhamn 10 —11 juni 1914. Förhandlingarna från det stora nordiska kvinnomötet, som förliden juni hölls i Köpenhamn, finnas nu i tryck, utgivna av Dansk Kvindesamfund, initiativtagaren till mötet. Såväl för deltagarna som för dem som ej hade tillfälle att närvara vid mötet bör denna bok vara av stort intresse. Man finner i den i sin helhet återgivna såväl Gyrithe Lemches ståtliga kantat som de olika föredragen, beledsagade av talar-nas porträtt. Till ett pris av kr. 1:50 kan den erhållas å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, 48 Klarabergsgatan, Stockholm.

Notiser från bokvärlden.

Caroline. Ett kvinnoöde från roman-tikens dagar av *Beatrice Zade*. Hugo Gebers förlag.

Caroline säger man rätt och slätt, liksom man säger Rahel. Det är furstligt privilegium att så tituleras. Den ena av dessa bägge höga personer från tyska kulturens gyllene ålder — den väldigare av dem — har Ellen Key på sitt lidelsefullt apostoliska manér fört in i svenska allmänbildningen, och med hjärtligt nöje hälsar jag nu den andra — den ljusare och förnämre — välkommen till oss.

Caroline Michaelis' levnad, överrik på sällsamma fogningar, konflikter och äventyr i närmaste sammanhang med revolutionstidevarvets politiska och andliga krigshändelser, föreligger i de bevarade dokumenten som en med högsta konst fulländad roman. Denna återger nu fru Zade med noggrann trohet, i klara, välaccentuerade linjer och med en animerad berättartalang, som lätthänt och smakfullt anbringar frukterna av en omfattningsrik beläsenhet kring ämnet.

Till dessa förtjänster kommer ännu en, den största: författarinnan förstår sitt föremål inifrån och fasthåller stadigt under skildringens detaljfulla rörlighet den andliga enhet, som gör Carolines sicksackvandel till ett skönt meningsfullt helt. Sålunda är det bara av vårdslöshet hon har vanprytt bokens titelblad med det fatala ordet "kvinnoöde" — varje följande sida dementerar denna term, som kännetecknar oansvariga väsens ledlösa underkastelser och hör hemma blott i den litteratur, vilken av Caroline benämndes "noveller från sjuka själars land".

Sund och stark var Caroline. Hos henne var den andliga hälsan — ett egendomligt fall — stegrad till genialitet. Den rymde nämligen i sig, behärskade och botade ett oroligt rikt intellekts och

en passionerad livsviljas feberattacker. Hon behövde ingen läkare, ingen biktfar och inget stöd. Hennes biografi låter sig inte resumeras i namnramsans Caroline Michaelis - Böhmer - Schlegel - Schelling, som Weininger uttalade med ett så försmädligt grin. I alla förhållanden till människor var hon den outtömligt givande, även gentemot Schelling, som hon tillbedjande upphöjde till sin profet. Hennes mänskliga rang mättes bäst på det underbara brev hon en gång skrev till Goethe: mästaren har knappast någonsin mottagit en så jämbördig skrivelse. I anspråkslös och trygg stolthet, med en befallande bön och med den djupaste, strängt flärdlösa hyllning talar hon ur sin livssfär över till hans. Det gör mig ledsen, att fru Zade har underlåtit att citera detta aktstycke; det ser ut, som om hon inte hade fäst sig särdeles vid det.

Några strödda reflexioner om "lyckomoral" och tysk kvinnorörelse, förhas-tade och otympligt formulerade, störa en smula det intryck av intelligens och psykologisk finess berättelsen framkallar. Men de sitta så löst, att de kunde klippts bort ur manuskriptet utan vidare ändring.

K. J.

Raunala av *Julia Svedelius*. Norstedt & Söners förlag, 1914.

I boken om Raunala = Karesuandolän-nas skissartade skildringar från vår nordligaste församling. Framställnings-sättet är medryckande, fru Svedelius har en smidig penna och besitter delvis ett förstående sinne för det hon ser och upplever under sitt besök i Kare-suando.

När sydsvensken kommer till Norr-land, skriver han därifrån mer eller mindre stämmingsmättade berättelser. Norrlänningen läser kritiskt och be-

tänksamt det skildrade. Han får till livs ibland rent av häpnadsväckande saker. Ju mera konstigt och rafflande det låter, desto mer intresserad blir "sörlänningen". Den i ortsförhållandena obekanta turisterna ser oftast ensidigt genom sitt värdfolks glasögon. "Det skrivs så mycket om Lappland, men så litet sanning och verklighet", sade nyligen en studerande av nomadstammen. Han hade nog rätt.

Närmast fäster jag mig vid ett kapitel i Raunala, som handlar om "profeten, tordönets son", Lars Levi Læstadius. Sanning och dikt äro här hoprörda på ett sätt, att ingen utan tillgång till de Læstadiuska dokumenten kan urskilja det ena från det andra. Förf. säger likväl: "Raunala skall bli en bok, som handlar mest om sanning". Speciellt artikeln "Profeten i Raunala" skulle handlat *endast om sanning*. Det slags skriftställarskap, som romantiserar verkligheten så som fru S. gjort, förstår jag mig icke på. Det ena eller det andra: fabeln eller verkligheten. För Læstadius och hans livsverk saknar förf. av Raunala en sann förståelse. Även bland Raunalafolket trivs ovederhäftigt tal, som icke duger att bygga på, särdeles när teckningen gäller en kyrkohistorisk gestalt, en ädel man, var namn och minne överlever alla hans biografers. Då jag har i uppdrag att skriva en sammanträngd recension, kan jag i detta sammanhang icke göra en behövlig sovring. Framhållas bör dock, att "bygdens folk" tagit miste, när de berättat om Læstadius giftermål. Fantasien har hoptrimrat det brottstycket, som kanske passade i en sagbok. Karesuando församlings mest framstående själasörjare omtalades med respekt och vördnad den tiden jag gästade prästgården. En annan slutsats kommer man till, när man å sid. 140 finner följande anstötliga replik av kyrkoherden: "Här inne äro många böner bedda. Och många böner malda — ja, jag menar kaffeböner." — Med

samma rätt kan man tala om Læstadius prästgård, Læstadius församling etc. som om "Læstadius pörte". Pörtet är prästgårdens flygelstuga, där prosten Læstadius och åtminstone två av hans efterträdare hållit andaktsstunder med folket.

Kapitlet "Tystnadens by" verkar måhända avskräckande på ungdomliga sinnen, villiga att tjäna finn- och lappbefolkningen. Väl förstår man den nuvarande prästfruns känslor, när hon längtande och förtvivlat utbrister: "var äro söndagseftermiddagarna längre än i Raunala?" Men jag är mer solidarisk med en föregångerska, vars hjärtesuck jag vet löd: "härifrån vill jag aldrig. Här vill jag dö." Hon var norrländska och förstod ett folk, för stockholmare till synes "olikt annat."

Men boken innehåller även många trevliga saker. Om man fränser förf:s ironiserande ton om læstadianernas egenrättfärdiga och inskränkta livssyn, läser man med stort nöje bitar sådana som "Riksdagsmannavalet" och "Guttorm hos doktori", vilka äro bland de bästa och tagna på kornet. "Emtillas offer" är oändligt rörande och lärorikt, Emtilla som gav Gud alla sina kontanta medel som ett löftes- och tackoffer. Aslak, som gripes av vanvettets demon, då han hör lysning förkunnas för sitt hjärtas utkorade, äger hela vår medkänsla. Alla dessa män och kvinnor med det starka och varma själslivet böra vinna förståelse och kärlek.

Till de konstnärliga illustrationerna, som smycka boken, har Ossian Elgström gjort studier på ort och ställe.

ELISABETH CURTELIUS.

Drottning Sophia. Några minnesblad av *E. Melander*. J. A. Lindblads förlag.

Icke ett år har förflutit sedan hon, som under trettiofyra år burit Sveriges drottningkrona, samlades till sina fäder, och redan har för offentligheten framlagts en ganska dryg volym med hennes levernesbeskrivning. Överste Me-

landers bok över drottning Sophia är dock, som även titeln anger, mindre ett historiskt verk än en massa insamlade och tämligen löst hopfogade blad i den döda furstemoderns minneskrona. Större anspråk har förf. synbarligen ej heller ställt på sitt arbete och vill ej att läsaren skall vänta sig något mera.

Man får emellertid följa drottning Sophia från vaggan till graven, hennes barn- och ungdom som prinsessa av Nassau, hennes ankomst till Sverige som prins Oscars brud, hennes liv, först som hertiginna av Östergötland, sedan som drottning, och hennes sista sex års änkestånd, ett liv där dock sjuklingens nödtvungna isolering och instängdhet upptog en ojämförligt mycket större plats än den lysande växling och rörlighet, som vanligen förenas med den krönte furstinnans existens. Att hennes livsgärning ändock — eller just därför — var sällsynt rik är väl bekant. I de många välgörenhetsinstitutioner, som bära hennes namn, har hon själv rest sig bestående minnesvårdar. Hon var välgörarinnan och människovännen efter verkligt kungliga mått. Samtidigt präglades hennes personlighet av så många rent mänskliga drag, ej minst framträda dessa i hennes egenskap av uppfostrarinna. Med sanning har också om drottning Sophia sagts: "Sitt största beröm har hon i sina söner".

Melanders bok kommer säkert att bli mycket läst, dels för det lockande i själva ämnet, dels för den nytra, allt annat än torrt högtidliga berättartonen och ej minst för dess utomordentligt rika bildgalleri, där drottning Sophia och hela vårt kungahus framställles både i helg och söcken.

L. D—N.

Mannen och körpbären med flera berättelser av *Elin Wägner*. Albert Bonniers förlag, 1914.

Man känner sig knappast berättigad att anmärka på det bra nog lätta kram,

som till största delen fyller denna bok, så avsiktligt har förf. tagit vad hon haft på gott och ont av fyllnadsbitar ur sin journalistiska och litterära produktion. Hennes sällsynt goda stil, graciösa sätt att turnera ett uttryck och fyndighet i replikens tillspetsande — Elin Wägners lyckliga karakteristika, som man tacksamt erkänner bland övrig mycken stillöshet och vårdslöshet i vår litteratur — förneka sig emellertid inte heller i dessa småbitar och göra även det annars obetydliga njutbart.

En stunds roande läsning blir alltid denna bok, och som verkligt vägande behållning har man till exempel något sådant som den lilla teckningen "Ålderdomens bänk", vilken i sin innerlighet är ett vackert uttryck för Elin Wägners djupa medkänsla för vad åldrade kvinnors öde kan gömma av okänd och stilla tragik.

E. K—N.

Drottning Kristinas hof och hennes senare äfventyr efter tronafsägelserna af Francis Gribble. Bemyndigad öfversättning. Wahlström & Widstrands förlag, 1914.

Detta är en bok huvudsakligen avsedd för salongerna, och man behöver därför inte taga den så synnerligen på allvar. Den engelske författaren är att döma av föregående författarskap, exempelvis en bok om *M:me Staël*, ingen verklig historiker, som tar en viss tid till specialitet och genompejlar den, utan en habil journalist, som med tidningsmannens spårsinne för vad den stora allmänheten bäst orkar med rotar tidevarven runt efter "sådan historia, som brukas i konversationen", som en omsorgsfull moder en gång uttryckte sig beträffande sin dotters uppfostran. Titeln med dess hänsyftning på "äventyr" är, redan den, mycket betecknande för detta slags historieböcker, till vilka vi för övrigt inte alldeles sakna rent svenska motsvarigheter. En del författare, som nu taga sin och allmänhetens tid i an-

språk för fjärde och femte rangens skönlitteratur, skulle för övrigt säkerligen, om de i stället orkade med och hade en smula förutsättningar för historiska studier, göra världen en långt större tjänst med att skriva böcker av denna sort. Journalistisk historiskrivning är, förutsatt att den har "stil", bra mycket ädlare än dålig "konst", och även den ytligare sorten därav kan väcka intresse för gedignare läsning i likartade ämnen. Det berömmet förtjänar även Francis Gribble.

Liksom *Ida Taylor* — när jag recenserade hennes förträffliga bok om drottning Kristina, visste jag inte, att förf. var kvinna — har även han i *Archenholtz* och *Bildt* sina förnämsta källor, men hans speciella och säkert mycket kongeniala sort av manlighet gör honom i hela uppfattningen av Kristinas karaktärsutveckling till *Bildts* lydige eftersägare. Det blir sålunda inte hos Gribble som hos miss Taylor egenkärleken, utan nervositeten, som blir det centrum i Kristinas personlighet, utifrån vilket allt förklaras och skärskådas. Den medicinska materialism, som i många moderna människors livsåskådning är det enda "moderna", gör sig alltså även här bred nog, till på köpet försatt med en försmädlighet mot allt och alla, som har mera anspråksfullhet än kvickhet att komma med. Detta visar sig värst i början, där också den genuint engelska översittartonen mot utländsk historia, som en engelsman inte behöver lära, är mest iögonenfallande. Komiskt verkar den upprepade frasen om Ibsen och "nordens neuros", så mycket tvärsäkrare citerad, som författaren troligen inte har större bekantskap därmed än han kunnat få ryktesvis under fisketurer i Norge — engelsmän veta ju bra sällan något mera om Ibsen. Men även han brukas numera i bildad konversation, och då är det lämpligast att placera in honom här och där till krydda på allt annat av den "pikanta" sorten.

Ordet "flabb" kommer ofrivilligt på tungan vid läsningen av denna bok, som så intensivt påminner om vissa mycket tröttsamma herrar, som man inte får någon ro för innan de fått avleverera all den genialitet, som bränner dem vid varje beröring med någon ny människa. Också en neuros, om den än, tyvärr, inte är egendomlig för norden och kvinnorna.

Härmed har jag dock inte velat säga, att boken lämnar odelat dåliga intryck efter sig. Den är skriven med omisskännlig talang, och mot slutet kommer ett visst allvar, som verkar välgörande. Utstyrseln och illustrationerna äro förträffliga, och översättningen, som säkert inte varit lätt att göra på grund av författarens oengelskt snirklade stil, gör så litet väsen av sig som möjligt, vilket är det bästa man kan säga om en översättning.

LYDIA WAHLSTRÖM.

Manon Lescaut av *Abbé Prévost*. Översatt och med förord av Klara Johanson. Andra upplagan. Albert Bonniers förlag, 1914.

Till det föregående goda urvalet i sitt "Klassiker-Bibliotek" har Albert Bonnier fogat *Manon Lescaut*, denna underbara 1700-talsroman, som tvärs igenom skildringen av en sinnesförvirrande lidelse, tvetydiga situationer och nästan mer än tillåtligt chockerande äventyr förblir en öm, stark och osjälvisk känslas Höga Visa.

Den sorgfälliga översättningen, som samvetsgrant återger originalets omständliga och preciosa stil, daterar sig från 1903, då första upplagan utkom på Wahlström & Widstrands förlag.

E. K—N.

Insända böcker.

P. A. Norstedt & Söner: **Skissblad om poeter.** En essaysamling av *Fredrik Vetterlund*. — **Samlade dikter** av *A. T. Gellerstedt*. Utgivna av *Fredrik Vetterlund*. Del I o. II.

Wahlström & Widstrand: **Svenska teatern** från Gustaf III:s död till Karl XIV Johans ankomst till Sverige 1792—1810. Några anteckningar av *Nils Personne*.

Evangeliska Fosterlandsstiftelsens förlag: **Varde Ijus.** Missionskalender för 1915 red. av

Joh:s Lindgren. — **Korsblomman.** Kristlig kalender för 1915 red. av *Efraim Rang*. — **Profeten Daniel** av *Mildred Duff*. Ill. av *Noel Hope*. Övers. — **Julottan.** De ungas tidnings julnummer 1914.

Svenska Bokförlaget: **Skenet över gavlarne.** En Parisstudie av *Inge Lund*.

Bergs & Högh's forlag, Kristiania: **Norske kvinder.** En oversigt over deres stilling og livsvilkaar i hundredeaaert 1814—1914. II. Utgit av *Marie Högh* under redaktion av *Fredrikke Mörck*.

HERTHA.

Med 1915 börjar Hertha sin andra årgång. Det mål den har är att gå fram i Fredrika Bremers spår. Hon visade framåt mot nya banor för kvinnorna och drömde för dem ett nytt fritt andens liv. Vad hon hoppades för oss ha vi till dels vunnit, ännu återstår mycket att kämpa för. Ännu finnas för kvinnorna stängda portar, som måste bringas att öppna sig. Hertha är en af de krafter, som därvid skola göra sitt verk.

Till denna stora uppgift lägger tidskriften andra. Hertha för år 1914 visar, att det sociala, litterära och politiska livet i allmännare utsträckning ej fått gå den obeaktat förbi. Ämnen av skiftande art ha tillsammans med de direkta kvinnofrågorna tagits upp i dess spalter.

Så har Agda Montelius i *Kvinnan* och äktenskapet behandlat de föreslagna nya lagbestämmelserna om äktenskaps ingående och upplösning; Anna Sandström tagit till orda om Flickskolans ställning i nuvarande stund; Gulli Petrini återupptagit frågan om Kvinnorna och statsämbetena; Lydia Wahlström skrivit om Sveriges uppgift i världshistorien; Hilma Borelius i *Psykologiska jordskred* och *Tidens röster* berört den nu pågående fruktansvärda intressekonflikten nationerna emellan och i *Vid högvakten* talat om Fredrika-Bremer-Förbundets uppgifter i kvinnosakens tjänst; Susy Silfverbrand-Erikson redogjort för Kvinnliga donatorer 1600—1915 och Våra studiestipendier; Ruth Philip beskrivit Montessorimetoden, som hon studerat på ort och ställe; Metta Greger yttrat sig I nativitetsfrågan och om andra tidens problem; Karin Holmgren i en serie artiklar skrivit om Kvinnornas slott, Årsta på Baltiska utställningen; Ellen Kleman har i *De våra* på Bugra skildrat Haus der Frau på den internationella bokindustriutställningen i Leipzig denna sommar och i *Tysk sommaridyll 1914* givit sina intryck

från Tyskland vid krigsutbrottet; Lotten Dahlgren har i Kvinnorna och kriget gjort en översikt av de svenska kvinnornas nödhjälpsarbete denna tid och under titeln Esseldes testamente ur sin rika memoarfond framlagt en del intressant omedelbara uttalanden av Sophie Leijonhufvud-Adlersparre; i Fredrika Bremer som kritiker har Hertha haft tillfälle publicera hittills okända och otryckta omdömen av Fredrika Bremer över Malla Montgomery Silfverstolpes memoarer, ett stycke brevforskning av betydande litteraturhistoriskt värde; Emilia Fogelklou har fört läsarna in i En isländsk diktares kvinnovärld; Sigrid Elmblad, den förtrogna Bayreuthkännaren, meddelat en Trilogi ur Wagners liv; Sigrid Leijonhufvud skrivit om Selma Lagerlöf en av de aderton; Elisabeth Thorman och Gerda Boëthius behandlat textilkonst och konstutställningar. Maria Cederschiöld, Jane Gernandt-Claine, Kerstin Hård af Segerstad, Anna Lamberg Bruun, Mea Nordenfelt, Ida von Plomgren, Gustava Swanström, Axianne Thorstenson, Ellen Wester äro namn som under året mer och mindre ofta synts i Herthas spalter, representerande bidrag på skilda områden.

I serien **Själar och ansikten** ha dragen av Rosa Mayreder, Ethel Snowden, Maria Vérone, Anna B. Shaw, Anna Sandström och Ellen Key av olika tecknare återgivits.

Herthas stående avdelning **Glimtar utifrån** resumerar händelser och skiftningar i utlandets kvinnorörelse. I sin strängt kondenserade form och genomförda åskådning väger den utländskt kultur- och tankeliv mot Herthas egen grunduppfattning.

Nyhetera i litteraturmarknaden beaktar Hertha i sina **Notiser från bokvärlden**, en sammanträngd recensjonsform, som givit rum för ingående omdömen.

Det nya året skall icke komma med mindre än det gamla. Av speciellt nytt inskränka vi oss att nämna en serie artiklar byggda på det intressanta statistiska material, som samlats för Årstautställningen.

*   *

*   *

Hertha utkommer den 1:sta och 15:de i varje månad med undantag av juli och augusti, således med 20 häften om året.

Prenumeration för icke-förbundsmedlem sker å posten. Pris: pr år kr. 5:—, pr $\frac{1}{2}$ år kr. 2:75, pr $\frac{1}{4}$ år kr. 1:75. **Förbundsmedlemmar** erhålla tidskriften genom **Fredrika-Bremer-Förbundets byrå**, 48 Klarabergsgatan Stockholm, till ett pris som från och med 1915 satts till kr. 3:50.

REDAKTIONEN.

Lugna dej, pojke!

Det går på ett
par minuter

när man har en
HUSQVARNA SYMASKIN.

Förmånliga afbetalningsvillkor

BIRGITTA- SKOLAN

börjar i Januari sin 10:de termin i klädsömnad, lannesöm, barnkläder, vitbroderi, knyppling, korgflätning m. m. Ny avdelning för konstvävnad. Anmälningar mottagas dagligen.

Prospekt på begäran.

Riks Norr 898
Allm. tel. 4148

Elisabeth M. Glantzberg
Beridarebangatan 17.

Ledig annonsplats!

A.-B. Nordiska Kompaniet.

Textilafdelningen Thyra Grafström, Stockholm.

Permanent utställning av färdiga och påbörjade arbeten samt material. Råd vid inredning av våningar m. m.

Undervisning

i Italiensk spets- och annan konstsöm.

Ständigt på lager därtill hörande material:

Svensk, Fransk och Bömisk Spetstråd. Rikhaltigt urval av Spetsmönster.

E. Hults Kvinnliga Utbildningsskola och Flickpension i Stockholm (f. d. Villa Hult)

börjar sin nästa kurs den 15:de Januari, vartill anmälningar nu emottagas. Skolans ämnen omfatta **Husmoderskursen**, vari även ingå fullständiga kurser i **Kläd- och Lannesömnad**, **Handarbeten**, **Konstslöjd** och **Målning**. Elev kan även vinna inträde utan att deltaga i husmoderskursen. **Klädsömnad**, **Lannesömnad**. Konstslöjd och Målning undervisas uti, ävensom valfria ämnen, likaså **Sång**, **Musik** och **Språk**.

Prospekt jämte hänvisning till muntliga referenser sändes, adr. **Artillerigatan 6, 2 tr.** (inv. Strandvägen), **Stockholm**. Rikstel. 118 86, Allm. tel. 289 40. **OBS!** Den enda skola i **Stockholm** där eleverna bo inom skolan och samtidigt ha ett gott hem.

DIN HÄLSA är hotad, och du är tvungen att finna en utväg för att åter bringa den i jämvikt. Orsaken till dina plågor: *nervositet, trötthet, sömnlöshet, brist på energi och arbetslust, dålig matsmältning, blodbrist, sinnesrörelser* etc. är otillräcklig näring af kroppens och nervernas celler. Endast genom användande af de medel, som kunna tillföra cellerna ämnen, hvaraf de äro byggda, skola nämnda lidanden upphöra, och då

SANATOGEN

innehåller cellernas beståndsdelar i renaste form, är detta medel det naturligaste. Det är vetenskapligt fastställt, att Sanatogen *fullständigt* resorberas eller upptages af kroppen och alltså fullkomligt ersätter förbrukade lifskrafter.

DU SKALL BLIFVA GLAD OCH LYCKLIG

genom att använda Sanatogen, hvilket preparat skriftligen är rekommenderadt af en hel är af öfver 20,000 läkare, däribland de mest framstående medicinska forskare. Efter många utmärkelser tilldelades Sanatogen, på den internationella läkarkongressen i London 1913, **Grand Prix**, och var det enda preparat, bland nutidens närings- och styrkemedel, som erhöi denna den högsta utmärkelse, som existerar. Hvar och en kan göra ett försök med Sanatogen, då det finnes till salu å alla apotek och drogaffärer i originalpaket från kr. 2:— till kr. 9:40.

Om Sanatogens verkningar skriver, bland andra, med. dr *T. Amundsen*, Stockholm:
 "Härmed vill jag med nöje intyga, det jag vid många tillfällen funnit Edert preparat Sanatogen synnerligen välgörande. Särskildt vid olika former af neurastenie liksom äfven under konvalescensen efter mera svårartade sjukdomar, vidare vid magsår och tarmsjukdomar, där det visat sig fördragas med största lätthet."

T. Amundsen

Vidare skriver kompositören herr *With. Peterson-Berger*, Stockholm:

"Undertecknad har vid upprepade tillfällen begagnat Sanatogen och funnit det vara ett förträffligt medel att utan några som helst ofördelaktiga följder höja arbets- och tankekraften, nervernas lugn och känslan af hälsa i allmänhet."

Wilhelm Peterson-Berger.

Allm. Tel. 6395. **SANATOGENS GENERALAGENTUR, Kungsgatan 59, Stockholm.** Riks Tel. 12 195.

sänder enhvar på begäran gratis och franko prof och broschyrer med uttalanden af framstående läkare och kända personer.

Kasta icke bort pengarna på billiga efterrapningar, hvars enda förtjänst är dess billiga pris!

HERTHA

Tidskrift för den svenska kvinnorörelsen, utgiven av **Fredrika-Bremer-Förbundet**.

Redaktör: **Ellen Kleman**.

Förbundsmedlemmar erhålla tidskriften till ett pris av kr. 3:50 varvid prenumeration sker direkt genom **Fredrika-Bremer-Förbundets byrå**, 48 Klarabergsgatan, Stockholm. **Icke-förbundsmedlemmar** prenumerera å närmaste postanstalt eller i bokhandel. Pris för postupplaga: $\frac{1}{4}$ år kr. 5:—; $\frac{1}{2}$ år kr. 2:75. — Lösnummer 35 öre. **Redaktion och expedition: 48 Klarabergsgatan II, Stockholm. Redaktionstid: måndagar, onsdagar och fredagar kl. 1—3. Allm. T. 48 50, Riks 27 62. Expeditionen: kl. 11—4 varje söckendag. Allm. T. 48 16, Riks 27 62.**

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDETS

===== BYRÅ =====

48 KLARABERGSGATAN 48

Rikstel. 27 62. Allm. tel. 48 16. Uppllysningsbyrån Allm. tel. 48 50. Öppen: 11—4.

Uppllysningsbyrån lämnas kostnadsfritt rörande kvinnliga arbetsområden, utbildningskurser, löneförhållanden m. m. För utredningar avgift enligt överenskommelse.

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDETS

SJUKSKÖTERSKEBYRÅ

25 TUNNELGATAN 25

Rikstelefon 68 98

Tel.-adr.: Sköterskebyrån.

Allm. telefon 82 11

Byrån mottager sjukbud hela dagen: pr telefon även nattetid.

Föreståndarinnan träffas säkrast $\frac{1}{2}$ 2— $\frac{1}{2}$ 4.

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDETS

SJUKKASSA

för bildade självförsörjande kvinnor.

Expeditionen: *Klarabergsgatan 48 II.*

Öppen tisdagar och fredagar kl. $\frac{1}{2}$ 11— $\frac{1}{2}$ 1.

V **Innehåll:**

Vägen och vandrarna. Av *Hilma Borelius.*

Lärarelönenämndens betänkande. Av *Adèle Philipson.*

Svenska Akademien 20 december 1914. Av *Ellen Kleman.*

En kvinnas livsverk. Av *Fanny Ekenstierna.*

Mening i det meningslösa? Av *Lydia Wahlström.*

Selma Lagerlöf igen. Av *Klara Johanson.*

Glimtar utifrån.

Meddelande från Förbundets stipendieinstitution.

Notiser från bokvärlden.